

Rapport fra prosjektgruppe 1. juli 2010

Flere gjennom i videregående opplæring.

”Et helhetlig system” for karriereveiledning og opplæring av minoritetsspråklige elever i Levanger.

Innhold:

1. Innledning og bakgrunn	s. 2
2. Karriereveiledning og faget Utdanningsvalg for minoritetsspråklige elever	s. 4
2.1. Beskrivelse av gjennomføring for minoritetsspråklige elever	
2.2. Tiltak for å få til et forbedret opplegg	
2.3. Årsplan for karriereveiledning og faget Utdanningsvalg	
3. Et ”helhetlig system” i Levanger:	s. 8
3.1. Utfordringer, det som ikke fungerer godt nok	
3.2. Tiltak for å få til et mer ”helhetlig system”	
3.2.1. Levanger kommune	
3.2.2. Levanger vg skole / Nord-Trøndelag fylkeskommune	
3.2.3. Staten v. NAV	
3.2.4. Næringsliv, lag og frivillige organisasjoner	
3.2.5. Et helhetlig system i Levanger	
4. Videre arbeid	s.16

Vedlegg:

A. Beskrivelse av hvordan innvandrere blir mottatt og fulgt opp i Levanger.	s. 18
B. Om kartlegging av kunnskaper og ferdigheter	s. 25
C. ”Verdalsprosjektet”. Krafttak for inkludering. Sammendrag	s. 28
D. Voksne lære kandidater i gartnerfag. Et godt eksempel	s. 30
E. Rettigheter og saksgang i NAV	s. 31
F. Oversikt over samarbeid med lag og frivillige org. I Levanger	s. 35

FORORD:

Denne rapporten er skrevet til Avdeling for videregående opplæring i Nord-Trøndelag, og er en dokumentasjon av arbeidet med prosjektet ”Flere gjennom” i videregående opplæring ved Levanger videregående skole. I prosjektet har vi fokusert spesielt på overgangen mellom skoleslagene og på elever med kort botid i Norge. Nærmere beskrivelse av prosjektet finnes i punkt 1 nedenfor. Deltakere i prosjektgruppen her i Levanger har vært:

- Karrieresenteret i Nord-Trøndelag
- Levanger kommune, v. flyktningetjenesten, Sjøfsgården voksenopplæring og mottaksskolen Frol oppvekstsenter
- NAV Levanger
- Levanger videregående skole

Flere av deltakerne i prosjektgruppen har også deltatt i de underliggende arbeidsgruppene ”Karriereveiledning”, ”Faget utdanningsvalg” og ”Et helhetlig system i Levanger”.

I denne rapporten er minoritetsspråklig ofte forkortet til mino.

1. Innledning og bakgrunn for utredningen

Språk, skolegang og arbeid/sysselseting er viktige faktorer når en person flytter til et fremmed land/samfunn. Måten vi i Norge bistår innvandrerne består av et ”system” med etater, instanser og virksomheter tilhørende 3 forskjellige forvaltningsnivå + frivillige organisasjoner. Vellykket integrering og inkludering avhenger blant annet av at disse klarer å se ut over sitt eget ansvar og handle ut fra at helhet er mer enn summen av delene!

1.1. Hensikt og mål med prosjektet

Hensikten med prosjektet har vært å øke andelen minoritetsspråklige elever som begynner i videregående opplæring og som fullfører med formell kompetanse. På lengre sikt ønsker en slik å bidra til raskere integrering og inkludering i samfunnet.

1.2. Hva som er gjort i prosjektet.

Det er jobbet med 3 ulike innfallsvinkler:

- 1.2.1. Styrking av ”Karriereveiledning” i overgangen fra grunnskole til vg skole. Det er utprøvd en metode med styrket karriereveiledning for ungdom og unge voksne i 10. klasse og i G2 (andre/siste året på grunnskolen ved Sjøfsgården voksenopplæring). Blant annet gjennom møter med den enkelte elev og foresatte, med tolk, og på bakgrunn av gjennomført kartlegging av ferdigheter.

1.2.2. Faget Utdanningsvalg i grunnskolen

I prosjektet har det vært en gjennomgang av rutiner og erfaringer med faget.

1.2.3. "Et helhetlig system" i Levanger

Denne innfallsvinkelen kom til etter at prosjektet var godt i gang. Gjennom arbeidet så vi fort at det var behov for å se mer "systemrettet" på saken. For at enkelttiltakene skal bli gode nok, er det viktig med et system som tar hensyn til helheten rundt innvandrerne. Levanger kommune, v. flyktningetjenesten, ungdomsskolene i kommunen og Sjefsgården voksenopplæring, har sammen med Karrieresenteret i N-Trøndelag, Levanger vg skole og NAV gjennomgått regler, rutiner og erfaringer m.m. i Levanger.

1.3. Hvor mange elever snakker vi om?

Levanger kommune avgjør fra år til år hvor mange flyktninger de tar imot. I 2010 kommer det 60 flyktninger, herav 15 enslige mindreårige. Det samme antallet kom også i 2009. I tillegg kommer et antall asylsøkere og et antall innvandrere som familiemedlemmer av arbeidsinnvandrere. Sjefsgården Voksenopplæring har hvert år ca 150 elever, herav 60 elever i et 2-årig grunnskoleopplegg i 2010/11. Våren 2011 er det 15 som skal ta grunnskoleeksamen, en del av disse er bosatt i Verdal kommune. I Levanger kommune er det til vanlig omkring 100 elever som er barn av flyktninger og innvandrere (ca. 5% av totalt elevtall) .

Ved Levanger vg skole går det årlig ca 60 minoritetsspråklige elever. Av disse er ca 20 voksne som har vg skole fra hjemlandet og som skal komplettere sin studiekompetanse, disse går kurs spesielt tilrettelagt for voksne. I tillegg er det ca 20 som går i ordinære klasser uten noen form for bistand og ca 20 som har fått tilbud om særskilt norskopplæring. Noen av disse har kommet hit som barn av arbeidsinnvandrere. De kan ofte ikke et ord norsk, men de har rett til inntak til vg opplæring.

Vi regner med at antallet minoritetsspråklige elever som søker vg opplæring øker i de nærmeste årene.

2. Karriereveiledning og faget Utdanningsvalg for minoritetsspråklige elever

2.1. Gjennomføring av faget for minoritetsspråklige elever

Faget Utdanningsvalg i grunnskolen har en ramme på 113 timerx60 min. over 3 år. Dette anbefales fordelt med 20 % av tiden til å lære om videregående opplæring og arbeidsliv, 60 % til utprøving av utdanningsprogram i vg skole (valg blant 12 program) og 20 % til å lære om egne valg.

Utdanningsvalg og karriereveiledning ved Frol Oppvekstsenter

Inneværende år er faget utdanningsvalg timeplanfestet med 0,5 timer på 8. trinn, 1 time på 9. trinn og 1 time på 10. trinn. I tillegg til disse fastlagte timene har elevene hospitering i arbeidsliv og på videregående skole. Til sammen 24 timer i 9. og 30 timer i 10. På toppen av dette kommer besøk fra forskjellige videregående skoler, åpen dag og foreldre/elevmøte på videregående, noe som gir minimum 10 timer i tillegg. Det betyr at vi totalt kommer opp i ca 120x60 minutter, noe som er litt over fastlagt timetall på 113x60 min (8.-10.trinn). Alle elever i ungdomstrinnet følger dette i egen klasse – normalt også mino elever som har bodd i Norge mer enn 2 år.

Minoritetsspråklige trenger selvsagt langt mer tid til å orientere seg om yrker og utdanningsmuligheter enn ungdom som er etnisk norsk. Det er derfor grunn for å si at minoritetsspråklige elever trenger betydelig mer tid enn det de får nå til å prøve ut muligheter og skaffe seg grunnleggende kunnskap.

Det er kontaktlærerne som underviser i faget utdanningsvalg. Det betyr at de lærerne som kjenner elevene best også veileder dem i fremtidige valg. I undervisningen brukes elevheftet "Min framtid" og det kommunale heftet "Ka ska æ vælg". Det er også lagt opp til aktivitet i samarbeid med andre fag.

Alle elever på 10 trinn får minimum en times karriereveiledning med skolens rådgiver. Denne timen er enten en individuell time, eller to-tre elever kan komme sammen hvis de ønsker det. Utover dette kommer ofte elever innom rådgiver på eget initiativ. Elever med særskilte behov og minoritetsspråklige har i tillegg en rådgivertime, og minst et møte der foresatte, hjelpeinstanser, kontaktlærer, rådgiver og eventuelt tolk er til stede.

For minoritetsspråklige elever fremstår nok faget som noe innviklet. De er inne i ordinære klasser med 27-31 elever, og det betyr små muligheter for kontaktlærer til personlig tilrettelegging og veiledning i faget. Det betyr at rådgiver ved skolen bruker en god del ekstra tid med disse elevene. Det er en stor og utfordrende oppgave, elevene har ofte ikke kommet like langt som mange av sine klassekamerater når det gjelder egenutvikling og egen identitet.

Det meste av karriereveiledning skjer gjennom faget Utdanningsvalg, men kontaktlærernes ressurs er begrenset og de fleste har i tillegg behov for samtaler med karriereveileder/rådgiver for å få utdypet informasjonen.

Ettersom tidsressursen til skolens rådgiver er begrenset, blir mye av ansvaret fordelt til kontaktlærerne.

Innvandrere som kommer til Levanger etter jul det året de skulle gått i 10. klasse i grunnskolen, får tilbudet sitt ved Sjefsgården voksenopplæring, og får faget "Utdannings- valg" der

Utdanningsvalg og karriereveiledning ved Sjefsgården voksenopplæring

Sjefsgården voksenopplæring har et eksamensrettet grunnskoletilbud organisert over 2 år, første år kalles her G1, andre år kalles G2.

Inneværende skoleår er faget utdanningsvalg timeplanfestet med 2 timer pr. uke. Dvs. at de to grunnskoleklassene får fordelt timene i perioder gjennom skoleåret. I disse timene brukes lærepermen "Ka ska æ vælg" som ble utarbeidet av ei arbeidsgruppe fra Levanger og Verdal kommune i forbindelse med kunnskapsløftet i 2006. Boka " Min framtid" får alle elever, og den blir brukt i undervisning og selvstudium i faget.

I tillegg er elevene i G1 utplassert i bedrift i to uker i løpet av skoleåret (høst og vår). G1 og G2 deltar også på hospitering i videregående skole, der de får prøve seg i ulike yrkes- eller studieforberedende retninger, til sammen 3 dager. Åpen dag på videregående skole er obligatorisk. G2 deltar på utdanningsmessa i Trondheim i mars. Flyktninger får veiledning fra programrådgiver ved flyktningtjenesten. Skolen benytter seg av bedriftsbesøk og om mulig besøk ulike yrkesgrupper til skolen. I den grad det er mulig besøkes bedrifter, og ulike yrkesgrupper kommer på besøk til skolen.

Før søknadsfrist til vg skole tar elevene interessedetester og får veiledning av lærer ved skolen og rådgiver fra videregående. Sjefsgården voksenopplæring har ikke egen rådgiver, og det er derfor kontaktlærer som har hele faget.

2.2 Tiltak for å få et forbedret opplegg for Utdanningsvalg og karriereveiledning.

Flere års gode erfaringer med samarbeid omkring "Utdanningsvalg" i Levanger bør videreføres og utbygges slik at minoritetsspråklige elever får et utvidet tilbud slik:

- **Utvidet anledning til å besøke utdanningsprogram ved vg skole**
Nå følger minoritetsspråklige elever det ordinære opplegget, inntil 4 besøk a 2-3 timer over 2 år. Dette bør vurderes utvidet med 1-2 dager etter individuell vurdering av behov. Det kan lages egen avtale for den enkelte elev eller det kan lages opplegg der lærere fra grunnskolen/VO sammen med en gruppe mino. elever besøker flere utdanningsprogram.
Lærer og elever i vg skole bør utarbeide forenklet opplegg for å informere om ulike yrker innenfor utdanningsprogrammet. Besøk på ca ½ dag pr utdanningsprogram.

- **Informasjon og veiledning til foreldre/foresatte**
For de fleste ungdommer er foreldre/foresatte svært viktige premissgivere når de skal velge framtidig utdanning og yrke. I mange innvandrer kulturer er dette enda viktigere enn i den etnisk norske. Mange foreldre og foresatte til innvandrer ungdom vet lite om både norsk arbeidsliv og videre utdanning etter grunnskole. De må derfor inviteres inn for å få informasjon og veiledning.
- **Tolk**
Dersom foreldre og foresatte skal kunne gi sine barn god veiledning om valg av utdanning og yrke, så må de skjønne den informasjonen som blir gitt. Det betyr at svært mange må få dette gjennom en tolk.
- **Økt fokus på de som strever mest.**
Bedre veiledning til elever man vet kommer til å få problemer med å gjennomføre videregående opplæring. Hvilke muligheter har de? Jobb/lærekandidatordning. Samarbeid med Nav på et tidligere tidspunkt.
- **Gjennomføring av faget i grunnskolen i Levanger/Verdal bør evalueres,**
Faget bør evalueres, og det bør ha faste timer på ukeplanen ved alle skolene, så lenge målene for faget ikke er lagt inn i andre fagplaner. Dersom det er slik at alle lærere skal undervise i faget, så må de hyppig få påfyll av kompetanse.

2.3 Årsplan for karriereveiledning og faget Utdanningsvalg

På grunnlag av erfaringer som er gjort gjennom prosjektet, vil vi foreslå at det gjennomføres utvidet karriereveiledning til minoritetsspråklige elever i ungdomsskolen og til unge voksne, som går i komprimert grunnskole (2år) ved Sjefsgården VO (elever som har planer om å søke videregående opplæring). Et system med kartlegging av ferdigheter og overføring av informasjon er lagt inn i den følgende planen.

Tidspunkt	Aktivitet
August/ september	Levanger vgsk: Kartlegging av grunnleggende ferdigheter hos alle nye elever (Vg1 og Vg2). Eventuelt supplerende kartlegging av ”nye” mino elever på inntakslista. Eventuelle enkeltvedtak om særskilt språkopplæring og igangsetting av disse + avklaring om eventuelle søknader på særskilt grunnlag (skole/PPT)
Oktober	Alle elever i 10.- kl.: Hospitering 2 dager ved Lev vg skole Enkeltlever i 10.-kl.: Utvidet hospitering ved Lev vg skole

Karriereveiledning og opplæring for minoritetsspråklige elever + "Et helhetlig system" i Levanger.

<p>November</p>	<p>Fellesmøte for alle <u>minoritetsspråklige</u> elever i 10 klasse ved Frol o. og eventuelle andre grunnskoler i kommunen + Sjefsgården voksenopplæring (vo). Informasjon om videregående opplæring og om høyere utdanning og yrker i Norge. Foreldre/foresatte. Tolk. Frol Oppvekstsenter inviterer og organiserer Lev vg skole har faglig innhold</p> <p>Kartlegging av ferdigheter i norsk, matematikk og engelsk for minoritetsspråklige elever i grunnskole (vanligvis 10. klasse) og vo-senter. Gir grunnlag for veiledning om videre valg. Levanger videregående skole inviterer og organiserer</p> <p>Alle 10.-klassene orienterer seg om andre vg skoler (Inderøy, Mære, Verdal, -)</p>
<p>Desember/ januar</p>	<p>Minoritetsspråklige elever fra 9. klasse ved Frol oppvekstsenter og andre grunnskoler + fra Sjefsgården vo besøker Levanger vg skole ½ dag for orientering/omvisning. Levanger vg skole inviterer og organiserer</p>
<p>Desember/ januar/ februar</p>	<p>Alle mino. elever i 10 kl.: Karriereveil. med "inntakssamtale". Tilbakemelding og realitetsorientering til de som deltok på kartleggingsprøver i nov/des. Foresatte deltar sammen med tolk og flyktningetjeneste. Frol o-senter og Sjefsgården vo organiserer møtene i samråd med Levanger vgsk og event. andre grunnskoler</p> <p>Søknadsfrist for inntak på særskilt grunnlag: 1. februar (O-lova §5.1): Avgivende skole</p>
<p>Mars/april/ mai</p>	<p>Alle 9.-klassene i kommunen: 2 dager hospitering i arbeidslivet Alle 9.-klassene i kommunen: 1 dag hospitering i vg skole En del klasser har også besøkt Karrieresenteret G1 ved Sjefsgården vo.: 1 uke praksis i arbeidslivet høst + vår</p> <p>Søknadsfrist ordinært inntak: 1. mars Ansvar: elev/rådgiver</p> <p>Kartlegging med inntakssamtale for søkere fra andre kommuner når det er behov for å dokumentere grunnlaget for inntak til vg opplæring Ansvar: Levanger vg skole / "inntakskontoret"</p> <p>Eventuell retesting av elever 10. klasse / G2 for å planlegge hjelpetiltak i vg skole til høsten.</p> <p>Intern kartlegging ved Levanger vg skole vedrørende mino elever på Vg1 (Vg2)-kurs som ønsker å søke Vg2 (Vg3) for det kommende skoleåret. Grunnlag for veiledning og eventuelle enkeltvedtak om særskilt språkopplæring.</p>

Juni/juli	Enkeltelever i 9. klasse og G1: Utvidet hospitering for mino elever, 1-2 dager. Ansvar: Levanger vg skole
Hele skoleåret	Kartlegging som pedagogisk hjelpemiddel i undervisvurdering Ansvar: faglærere ved Levanger vg skole Utdanningsvalg i 9. og 10 trinn får faste timer på ukeplanen ved alle grunnskoler i Levanger. Ansvar: Levanger kommune
Hele skoleåret	Minoritetsspråklige elever på Vg1 får utvidet karriereveiledning. Ansvar: Levanger vg skole

I tillegg kommer tiltak mot voksne innvandrere som skal over fra kommunens introduksjonskurs og til videregående skole. Disse tiltakene avtales direkte og skjer i løpet av høsten, delvis i januar:

- Informasjon, råd og veiledning fra rådgivere i flykningetjenesten
- Informasjon, råd og veiledning fra rådgivere i vg skole
- Innplasseringstester ved videregående skole gir grunnlag for utvidet veil
- Veiledning og hjelp til søknad om vg opplæring, ved rådgiver flykningetjenesten
- Hospiteringer ved Levanger vg skole
- Møte med lærere ved Levanger vg skole
- Deltar i aktuelle tema i faget ”Utdanningsvalg”

3. Et ”helhetlig system”

3.1. utfordringer, det som ikke fungerer godt nok

- En del ungdom kommer til Norge som barn av arbeidsinnvandrere eller som familiegjenforening uten at de har status som flykting eller asylsøker. Disse har, dersom de har fullført grunnskole fra hjemlandet, rett til inntak i vg skole. Men de har ikke rett til gratis grunnleggende opplæring i norsk. Det blir en dårlig start for mange av disse unge.
- Det å lære seg norsk språk er avgjørende for om en innvandrer kan få jobb og fungere i daglig arbeids- og samfunnsniv. Mange faktorer påvirker læringa av språket, og det er store, individuelle variasjoner mht læringshastighet. Om de har gått på skole i hjemlandet, og eventuelt hvor lenge, er vesentlige faktor i dette. Det er ikke riktig å være kategorisk, men vi må regne med at mange av innvandrerne som har kommet hit etter at de har fylt 10 år, vil få vansker med å følge opplæringa i videregående skole uten ekstra bistand. Også mange av de som har bodd her lengre enn dette vil ha behov for bistand i enkeltfag.

- Voksne over 24 år som mangler vg opplæring skal vanligvis ikke inn i ordinære løp i vg skole. De fleste av disse må skaffe seg en fagkompetanse på annen måte. Det kan skje gjennom først å skaffe seg delkompetanse i et fag, lærekandidat-løp supplert med noen kurs i vg skole, og senere utvide dette til fagbrev, som gir fagkompetanse for hele faget. Det trengs imidlertid at systemet som skal veilede og hjelpe disse (innvandringstjenesten, NAV, Karrieresenteret og videregående skole) har et mer systematisk og nært samarbeid.
- Fylkeskommunens tilbud til voksne som prøver å skaffe seg yrkesfaglig kompetanse er så begrenset at mange strever veldig for å komme gjennom. Reglene for skoleåret 2009/10 er slik at en gruppe på f.eks. 3-7 elever får 3,5 timer pr uke. De skal da forberede seg for å nå kompetansemålene i 4 fag (norsk, matematikk, engelsk og prosjekt til fordyping). Til sammenligning får voksne som skal ta studiekompetanse ca. 3 timer pr uke for hvert fag de tar. Denne skjevheten må rettes opp.
- Kultur for læring varierer mye i ulike deler av verden. Det må tas betydelig hensyn til hvor eleven kommer fra og hvilken skolegang han/hun har fra før. Spesielt viktig er det om de har lært fremmedspråk/engelsk. Kort beskrivelse av noen viktige forskjeller (I tillegg er det selvsagt store individuelle forskjeller, og opplistingen under kan bare brukes veiledende):
 - Forventet rask progresjon: Innvandrere fra land med "vestlig utdanningsmønster og godt utbygd skolesystem, minimum 13 års teoretisk skolegang (Europa, USA, Canada, Australia). Kan også innlemme øst- og sør-europere dersom de i tillegg har lært engelsk eller tysk, og også ikke-vestlige akademikere med min. 16 års utdanning + skolert i engelsk eller tysk
 - Forventet noe langsommere progresjon: Innvandrere fra Øst- og Sør-Europa og latinamerikanere med minimum 13 års skolegang uten skolelært fremmedspråk. I tillegg: ikke-vestlige akademikere uten fremmedspråk og ikke-vestlige akademikere uten fremmedspråk (eller hvis de har min 13 års utdanning og har skolelært fremmedspråk)
 - Forventet langsom progresjon: ikke-vestlige innvandrere med yrkesfaglig videregående skole eller bare 5-10 års grunnskole
 - Innvandrere uten noen skolegang eller med bare 2-5 års grunnskole trenger ofte lang tid
- Det er få innvandrere som oppnår god og regelmessig kontakt med etniske nordmenn. Levanger-samfunnet har her en stor utfordring. Det å organisere møteplasser for sosial og språklig trening høres enkelt ut – det er det ikke, spesielt for ungdom, og den etiske dimensjonen i dette er også tvilsom. Dette er en stor utfordring til befolkningen i Levanger (I vedlegg F beskrives tiltak som flyktnings-tjenesten jobber med / har oversikt over).
- Mange innvandrere passer ikke inn i de sirklene vi har bygd våre systemer og regler på. Alle etater og forvaltningsnivå må derfor vise smidighet og samarbeidsvilje mht tolkning av regler m.m..

3.2. Beskrivelse av tiltak for å få til et mer "helhetlig system" for opplæring og inkludering av minoritetsspråklige

Nedenfor listes opp noen mulige tiltak for et mer helhetlig system. I dette tilfellet er tiltakene myntet på systemet i Levanger, men det meste vil antakelig kunne brukes også i andre kommuner, spesielt i kommuner som kan sammenlignes mht størrelse m.m.

3.2.1. Forhold som må tas tak i av alle i "systemet"

- Unge over grunnskolealder som er barn av arbeidsinnvandrere har ikke krav på gratis, grunnleggende opplæring i norsk. De begynner derfor ofte direkte i vg. skole uten å kunne noe norsk, og mange får et dårlig resultat. Regelverket bør her endres. Adressaten for det er nasjonalt, politisk nivå.
- I Levanger trengs et mer "helhetlig system", der aktuelle instanser (kommune, fylkeskommune, stat, næringsliv og frivillige organisasjoner) møtes i et "inkluderingsforum" for å koordinere og samarbeide.

3.2.2. Forhold som bør tas tak i av Levanger kommune

- Faget Utdanningsvalg og karriereveiledning. Se årsplan, kapt. 2 foran.
- Karriereveiledning og kartlegging av skolefaglige ferdigheter. Det som ble prøvd i Levanger, gikk ut på at videregående skole og rådgiver/kontaktlærer i grunnskolen hadde et utvidet opplegg med informasjon i fellesmøte med elev og foresatte i oktober, påfølgende kartlegging av skolefaglige ferdigheter i november, personlig veiledning med "inntakssamtaler" i januar/februar og retesting i mai Foreldre og tolk deltok. Opplegget anbefales videreutviklet og lagt inn i årsplanen.
- Kartlegging av ferdigheter og overføring av informasjon til vg skole. Når eleven søker videregående skole må "avgiverskolen" overføre informasjon om elevens ferdigheter i aktuelle fag, og i norskfaget spesielt. Denne kartlegginga skal være basert på det europeiske rammeverket for språkopplæring, som beskriver 6 ulike språkferdighetsnivåer, A1, A2, B1, B2,C1, C2. For å kunne klare seg i ordinær opplæring i vg skole regnes med at eleven bør være på nivå B1 i norsk. Det vil være en stor fordel om grunnskole og videregående skole har kompetanse på de samme kartleggingsredskapene. For å motivere og realitetsorientere søkerne, bør 1-2 av kartleggings-prøvene gjennomføres i regi av vg skole (november og ev. april). Når det gjelder elever som søker etter § 5.1, behov for særskilt tilrettelagt opplæring, så er det gode rutiner for overføring av opplysninger. Når det gjelder andre innvandrerdømt der avgiverskolen har bekymringer for at videregående opplæring kan bli vanskelig å gjennomføre, så bør eleven behandles som "meldingselev", og elev og familie bør motiveres for å få ekstra kontakt med og veiledning fra vg skole

før søknadsfristen. Dette gjelder både elever ved mottaksskolen og elever ved andre ungdomsskoler i kommunen.

Det er også viktig at vg skole får god informasjon fra avgiverskole – i samråd med foresatte - om tidl. skolegang og ferdigheter eleven har, spesielt i norsk, engelsk og matematikk.

- Involvering av foreldre og familie
Faget utdanningsvalg er spesielt viktig for innvandrings-elever, og fordi foreldre ofte er viktige personer mht valg av utdanning / framtidig yrke, bør de involveres sterkt i 9. og 10. klasse. Holdninger til yrke og utdanning vil ofte være basert på erfaringer fra andre kulturer. Foreldre trenger derfor også samme informasjon og veiledning som elevene. "Avgiverskolene" bør derfor invitere foresatte til informasjon om videregående opplæring, høyere utdanning og om yrker og arbeidsliv i Norge.
- Tolk
For at foreldre og familie skal kunne bidra positivt i veiledning om yrkes- og utdanningsvalg, er det ofte nødvendig å bruke tolk. Innvandringstjenesten i Levanger har oppdatert liste over tolker. Dette er et veldig bra tiltak som hjelper skolene til å finne kvalifisert tolkehjelp.
- Voksne innvandrere som skal ha yrkeskompetanse
Flyktnings-tjenesten kan i større grad involvere vg skole når det skal legges individuelle planer for voksne innvandrere (personer som ikke skal ha ordinær vg opplæring, men som skal ut i arbeid). Dette gjelder ikke minst personer som planlegger opplæringskontrakt som lærekandidat. Det vises for øvrig til vedlegg D, der det beskrives et planlagt opplegg i samarbeid mellom Opplæringskontoret for byggfagene, Levanger kommune og Mære landbruksskole om lærekandidater i anleggsgartnerfaget.
- Et mer inkluderende samfunn
Levanger kan også bli et mer inkluderende samfunn. Kommunen gjør en betydelig jobb for å fremme dette, jfr. vedlegg F. Dette kan være en viktig sak å arbeide med i det foreslåtte "inkluderingsutvalget, jfr pkt 3.2.1.

3.2.3. Levanger videregående skole / N.T-fylkeskommune

- Karriereveiledning og hospitering
Levanger vg skole bør stille skolen til disposisjon for utvidet hospitering (samlet 4-5 dg.) og karriere-veiledning for minoritetsspråklige elever fra kommunal grunnskole og voksenopplæring. De trenger mer informasjon om yrker, vg opplæring og høyere utdanning og de trenger mer og bedre veiledning om valg. Det er også viktig at noe av dette gis både til elever og til deres foresatte. Årsplanen, jfr pkt 2.3, anbefales gjennomført.

- Kartlegging av skolefaglige ferdigheter
Opplæringslov og forskrifter forutsetter at vg skoler har kompetanse på kartlegging av grunnleggende ferdigheter, slik at elevers utvikling kan dokumenteres og brukes som grunnlag for enkeltvedtak om særskilt språkopplæring og som utgangspunkt for å vurdere tiltak og læremidler. Slik kompetanse må bygges opp og utvikles ved alle vg. skoler – ellers må skolene kjøpe slike tjenester. Det er et krav at standpunkt og utvikling skal kunne dokumenteres flere ganger i løpet av et skoleår for elever som får opplæring etter ”Læreplan i grunnleggende norsk ..”.
- Inntak og tilbud om opplæringsplass
På grunnlag av gjennomført kartlegging i grunnskolen (skole/PPT), vurderes det om minoritetsspråklige elever bør søke om særskilt inntak med IOP (individuell opplæringsplan).
For å kvalitetssikre inntak og tilbud til minoritetsspråklige, må alle ”nye” søkere bli kartlagt mht kunnskaper i norsk, matematikk og engelsk. Inntakskontoret eller den enkelte videregående skole må også, som et ledd i inntaksprosedyrene, gjennomføre inntakssamtaler med søkere, slik at en allerede ved skolestart vet om en elev bør gå et Vg1-kurs planlagt over 2 år for å kunne få nødvendig utbytte av opplæringa.
- Realkompetansevurdering.
Levanger vg skole bør i større grad bidra i realkompetansevurdering og veiledning av voksne innvandrere (vg opplæring i en eller annen form vil ofte bli nødvendig eller ønskelig også for disse). Skolen har spesiell kompetanse på kartlegging i basiskompetanse for voksne og veiledning om videre opplæring med tanke på å nå formell kompetanse.
- Det er også viktig at fylkeskommunen retter opp den skjevheten som finnes mellom voksenopplæring til studiespesialisering og til yrkesfag (jfr. s. 9), tilbudet til de som skal ha yrkeskompetanse er langt dårligere.
- Lærekandidat-ordningen (Opplæringslova innførte begrepet ”Lærekandidat” i 2000, jfr. § 3.1 og andre paragrafer)
En ”lærekandidat” har som mål å oppnå en begrenset kompetanse i et fag (sammenlignet med en lærling som skal ha kompetanse innenfor hele faget). Lærekandidaten får også til vanlig 2 år opplæring i skole og 2 år i bedrift. Avslutningsvis gjennomgår kandidaten en kompetanseprøve og kan oppnå et kompetansebevis. Senere kan dette utvides til fullt fagbrev. Dette bør bli en viktig vei for langt flere voksne innvandrere som ikke skal kvalifisere seg gjennom videregående opplæring, spesielt for mange som ikke har særlig utdanning fra hjemlandet.

Tilskuddsordningen for voksne lærekandidater er for dårlig. Fylkeskommunen må ta initiativ til at det blir vurdert ordninger som gir bedrifter bedre betingelser enn i dag når de inngår kontrakt med lærekandidater om videre opplæring. De videregående skolenes rolle i dette bør også gjøres tydeligere.

Delkompetanse/lærekandidat bør i større grad også nyttes for yngre

innvandrere, som på grunn av språket ikke klarer å skaffe seg full fagutdanning på vanlig tid i videregående skole og/eller bedrift.

- **Kompetanse**
Levanger vg skole må skaffe seg mer og bedre kompetanse når det gjelder opplæring av minoritetsspråklige. Gjennom stimuleringstiltak bør ansatte oppmuntres til å ta videreutdanning og/eller skaffe seg kompetanse på annen måte.

Det finnes mange IKT-baserte opplæringsprogrammer beregnet for minoritetsspråklige elever. Fylkeskommunen har nå kjøpt inn flere av disse, som skolene kan bruke. Det er et godt tiltak, som må utvides. Morsmåslærer. Det er et savn at skolen ikke har lærere med minoritetsspråklig bakgrunn. Ved nytilsetting av lærere bør dette bli et viktig kriterium.

Avdeling for videregående opplæring må invitere til at det dannes kompetansenettverk mellom skolene. Mange vg skoler har få minoritetsspråklige elever, og det er da viktig at kompetanse kan deles mellom skolene. I tillegg bør skolene veiledes mht nødvendig organisering m.m. Det er også viktig å ta grep for å sikre at alle skoler har en viss basiskompetanse.

Avdeling for videregående opplæring bør anmode sine skoler om å skaffe seg lærere med minoritetsspråklig bakgrunn.

Karrieresenteret kan også inneha en rolle som ressurs- og kompetansesenter, jfr. pkt. 3.2.3, innen karriereveiledning.

- **Spredning av informasjon og kompetanse.** Ressursskoler/FOKUS-skole Levanger videregående skole har i flere år hatt rollen som FOKUS-skole for videregående opplæring for minoritetsspråklige elever i Nord-Trøndelag. Sjefsgården voksenopplæring har tilsvarende rolle innenfor sitt område. Å være Fokusskole innebærer å bidra med å spre informasjon om erfaringer, læremidler og nyheter innen området, arbeide for kompetanseoppbygging m.m.. Dette er en god metode, og det må arbeides for at avsettes egne ressurser til det innen fylkeskommunen
- **Læremidler, informasjon om lære- og hjelpemidler**
For å informere om og gjøre aktuelle lære- og hjelpemidler mer tilgjengelige, bør det bygges opp en informasjonsbase, der lærere blant annet kan legge inn tips og anbefalinger om læreprogrammer m.m.
- **Skoler bør vurdere å ha egen ressurs for miljøarbeider.** Det er en stor utfordring for minoritetsspråklige elever å få så god kontakt med norske ungdommer at de klarer å etablere et sosialt nettverk med andre, norske ungdommer – også for språktrening. En miljøarbeider kan bli en viktig katalysator i dette.
- **Organisering ved skolene vedr. opplæring for minoritetsspråklige.**
Opplæring for minoritetsspråklige elever bør være definert som eget saksområde, og ved den enkelte skole bør det være definert hvem som

har ansvar og hvem som har det som særlig oppgave. Ved Levanger vg skole ser vi for oss slik organisering:

Ansvar: navngitt person i skoleledelsen

Ressursgruppe med oppgave å evaluere, justere opplegg, planlegge videre utvikling og kompetanseoppbygging:

- ansvarlig i skoleledelse
 - koordinator/person med kompetanse mht kartlegging m.m.
 - repres. fra Elevtjenesten (PPT, OT, rådgiver)
 - repres. for lærere i hvert av fellesfagene, no., eng. og matem.
 - 2 repres. for faglærere yrkesfag
- Bruk av tolk og kontakt med foresatte/foreldre
De videregående skolene bør i større grad bruke tolker for å få fram objektiv informasjon til foreldre/foresatte. Både språklig og kulturelt vil det være en stor gevinst.
 - Oppfølgingstjenesten (OT) i videregående skole.
OT bør få et spesielt ansvar for oppfølging av minoritetsspråklige elever

3.2.4. Karrieresenteret i Nord-Trøndelag

Karrieresenteret i Nord-Trøndelag ble etablert 01.09.2009 og er et prøveprosjekt over 2 år. Senteret eies av fylkeskommunen, NAV og KS i Nord-Trøndelag. Senteret er lokalisert på 2 steder, i Namsos og i Verdal, og gir karriereveiledning til voksne og ungdom utenfor skolesystemet. I tillegg skal senteret være en ressurs for karriereveiledere og alle som jobber med veiledning i fylket. Karrieresenteret skal også jobbe mot bedrifter i omstilling.

I forhold til minoritetsspråklige kan Karrieresenteret bistå kontaktlærere og karriereveiledere i karriereveilednings- arbeid, senteret kan for eksempel kontaktes for å bli med i veiledningssamtaler med brukere eller holde informasjonsmøter som går på yrkes og utdanningsvalg. Karrieresenteret vil se på system og struktur for utøvelse av fagfeltet - og vil etablere ulike arenaer for fagutvikling bla fagnettverk (systemarbeid på fylkesnivå).

Karrieresenteret har utvikla nettsider www.karriere-nt.no der aktuelt og relevant stoff samles som en ressurs for veiledere. Karrieresenteret arrangerer også kompetanseutviklingstiltak for veiledere. Det vil være fokus på utvikling av arbeidsmetodikk og verktøy og tilrettelegging av ulike møte-diskusjonsarenaer innen karriereveiledningsfeltet (styringsgrupper, nettverk, hjemmeside, sosiale medier med mer).

3.2.5. Staten v. NAV

Mange minoritetsspråklige sliter med å få innpass på arbeidsmarkedet og ledigheten i denne gruppen ligger godt over den generelle ledigheten.

Oppfølgingen fra Nav består av flere faser, se **vedlegg E**.

Vellykket, og raskest mulig, inkludering og integrering av flyktninger og innvandrere er et mål for alle aktører. Om resultatet blir slik avhenger ofte av om samarbeid og koordinering mellom instanser og forvaltningsnivå fungerer, og det vil ofte avhenge av om innvandrerne får seg arbeid.

NAV har en nøkkelrolle når det gjelder å bistå slik at arbeidstrening, praksis og hospitering kan realiseres for minoritetsspråklige. Dette gjelder egentlig hele gruppen, men spesielt de som kommer ut av videregående skole med dårlig resultat samt voksne som har liten/ingen skolegang fra hjemlandet og som ikke skal inn i vg opplæring. Både videregående skole og Flyktingetjenesten er avhengig av at de møter saksbehandlere i NAV som er både kompetente og dedikerte. Mye er bra i Levanger, men det er svært personavhengig, og samhandling må bedres, jfr. arbeidet med å få til et "helhetlig system" i Levanger.

3.2.6. Næringsliv, lag og frivillige organisasjoner

Det er all grunn til å berømme næringslivet i Levanger for stor dyktighet og positiv deltakelse når det gjelder å ta imot innvandrere til språkpraksis, hospitering, utplassering og opplæring. En undersøkelse foretatt ved Levanger vg skole vinteren 2009 viste at blant ca 40 bedrifter, så var det mellom 80 og 90% som sa at de kunne tenke seg å ta imot til opplæring ungdom som ikke hadde full fagkompetanse som utdanningsmål (Ingul 2009). Mange innvandrere trenger lang tid på å skaffe seg formell fagkompetanse. Potensialet for slik utplassering og opplæring er stort, og bør utnyttes bedre.

Representanter for næringslivet bør delta i det foreslåtte "inkluderingsforumet" (jfr. pkt. 3.2.1.).

Flyktninger og innvandrerne trenger å møte vanlige mennesker i hverdagen. Dette er en utfordring til alle i kommunen. Vi bør få til flere møteplasser med etnisk norske - for å få samtaletrening, sosial trening og kunnskap om hvordan ting fungerer her i landet (se vedlegg F). Levanger kommune gjør nå en betydelig jobb for å få til dette (jfr. vedlegg F), og det er organisasjoner i Levanger som har gjort en god jobb med å invitere innvandrere til ulike arrangement og treff. Likevel: omfanget bør økes og flere bør delta.

3.2.7. Et "helhetlig system"

Det har selvsagt stor betydning for brukerne at de opplever helhet, sammenheng og kvalitet i tjenester, tilbud og veiledning. Helheten er mer enn summen av del-ansvarene de ulike aktørene i Levanger har, og helhet kan

derfor bare ivaretas ”på tvers”, i et system som koordinerer, samhandler og gir av sin kompetanse til de andre. Aktuelle samarbeidspartnere bør gå sammen i et ”Inkluderingsforum”, jfr. pkt. 3.2.1. Et slikt forum bør drøfte status og utvikling i tiltak og tilbud for flyktninger og innvandrere. Årlige erfaringssamlinger bør innføres

Kommune og fylkeskommune drøfter årlig erfaringer og justeringer mht opplegg for overgang grunnskole – vg skole, faget ”Utdanningsvalg” m.m.

Arbeidsplassbesøk. Skolene, både ungdomsskolene og videregående, bør i fellesskap kontakte næringslivet i Levanger med tanke på utvidet anledning til besøk og praksis.

Kartlegging av ferdigheter i norsk og andre fellesfag i skolen m.m. må følge eleven fra grunnskole til vg skole, forbehold om foresattes godkjenning. Grunnskole og vg skole må sørge for å få felles forståelse og praksis når det gjelder bruk av kartleggingsverktøy, slik at resultater kan brukes på tvers av

Rettigheter for ungdom:

Ungdom har rett på skoleplass i det fylket de er registrert i folkeregisteret pr. 1. januar, i Nord-Trøndelag: 1. mars. Hvis søkeren er over 18 år, eller hvis familien skal flytte til N-Tr., må flyttemelding være registrert innen 30. juni

Smidighet og samarbeid er stikkord for offentlige instanser sitt arbeid, spesielt når det gjelder voksne og tolkning av regelverket.

4. Videre arbeid:

Foran nevnte momenter er foreslått for å forbedre og utvikle tilbud og tiltak i Levanger. Antakelig kan mye av vurderinger og forslag passe også i andre kommuner og skoler.

De tiltak som her er foreslått bør følges opp av det enkelte ansvarlige organ.

Levanger vg skole vil invitere aktuelle samarbeidsparter til et møte for å drøfte hva som kan realiseres av det som er tatt opp og foreslått i denne rapporten mht til å få til et mer ”helhetlig system”

Mulighetene for flyktninger og innvandrere til å få et godt liv i Norge, varierer mye. Men for mange er det mye kvalitet å hente gjennom å bedre mulighetene for kvalifisering og opplæring. Fylkeskommunen sitt tilbud til voksne og nyankomne er viktig (ikke bare kommunen sitt).

Det er også mye å hente gjennom intern kompetanseutvikling og organisering i det systemet som skal bistå og legge til rette, i grensesnittet mellom nivåene i skoleverket og mellom skole, NAV, næringsliv, karrieresenter og lag/organisasjoner.

VEDLEGG TIL RAPPORT OM

”HELHETLIG SYSTEM” I LEVANGER

- A. Beskrivelse av hvordan innvandrere blir mottatt og fulgt opp i Levanger. s. 18**
- B. Om kartlegging av kunnskaper og ferdigheter s. 25**
- C. ”Verdalsprosjektet”. Krafttak for inkludering. Sammendrag s. 28**
- D. Voksne lærekandidater i gartnerfag. Et godt eksempel s. 30**
- E. Rettigheter og saksgang i NAV s. 31**
- F. Oversikt over samarbeid med lag og frivillige org. I Levanger s. 35**

VEDLEGG A

Beskrivelse av hvordan innvandrere blir mottatt og fulgt opp i Levanger

NIR

Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) gir kommunene og utlendingsforvaltningen en nødvendig oversikt over rettigheter og plikter for personer som faller inn under lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere.

NIR er et personregister som skal dokumentere enkeltpersoners deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap samt introduksjonsordning som gis etter introduksjonsloven. NIR er et hjelpemiddel for kommunenes gjennomføring av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap samt introduksjonsordningen, og er et viktig verktøy for utlendings-myndighetenes behandling av søknader om bosettingstillatelse og norsk statsborgerskap.

Kommunene kan kommunisere med NIR gjennom et web-grensesnitt via internett. For kommuner som allerede har etablert egne fagsystemer for norskopplæringen og/eller introduksjonsordningen, finnes et alternativt grensesnitt for å samkjøre egne systemer mot NIR. I Levanger kommune så samkjøres innrapporteringen til NIR gjennom fagsystemet Visma velferd flyktning/voksenopplæring. Web-grensesnittet brukes til å hente ut ulike rapporter. Dette kan være rapporter over hvem som har rett og plikt til norskopplæring, introduksjonsordning og statistikker m.m.

A1. Innvandringstjenesten i Levanger

Innvandretjenesten i Levanger består av Leira asylmottak, Sjefsgården voksenopplæring og Flyktningtjenesten.

Leira asylmottak huser asylsøkere som avventer svar på sin asylsøknad. Etter svar på søknad, blir de bosatt i en kommune eller de blir sendt tilbake til sitt hjemland. Asylsøkere har en rett på 250 timer med norskopplæring. Her i Levanger gir sjefsgården voksenopplæring norskopplæringen til voksne(16+) mens mottaksskolen på Frol oppvekstsenter gir opplæring til barn/ungdom.

Flyktningtjenesten har ansvar for bosetting av flyktninger og iverksetting av introduksjonsordningen i kommunen. Introduksjonsordningen skal kvalifisere den enkelte for arbeid eller utdanning. Norskopplæring er et kjerneelement i den grunnleggende kvalifiseringen. Sjefsgården voksenopplæring er derfor den nærmeste samarbeidspartner.

Fra 1. september 2004 fikk nyankomne flyktninger mellom 18 og 55 år rett og plikt til å delta i et heltids introduksjonsprogram. Med et heltids program menes det at flyktningen har likt antall timer i året som en vanlig arbeidstaker. Programmet kan vare inntil to år, ved særskilte omstendigheter kan programmet utvides til 3 år. Gjennom å delta i programmet mottar flyktningen introduksjonsstønad. Stønaden

utgjør 2G av folketrygden. Ugyldig fravær medfører trekk i introduksjonsstøtten. Flyktninger som ikke har gjennomført grunnskole i sitt hjemland har muligheten til å gjennomføre dette som en del av introduksjonsprogrammet. Flyktninger under 18 år får enten norsk- eller grunnskoleopplæring, avhengig av alder og tidligere utdanning.

Det foreligger et politisk vedtak som sier at kommunen skal bosette 60 personer i 2010, av disse er 15 enslige mindreårige. Familiegjenforente er inkludert i dette antallet.

I dag har vi bosatt ca 150 personer som vi mottar integreringstilskudd for fra 16 forskjellige land. De største gruppene kommer fra Afghanistan, Myanmar og Somalia. Kommunen mottar integreringstilskudd for en flyktning i fem år.

Flyktninger som vi bosetter i kommunen og som kan få et tilbud om introduksjonsprogram, kommer enten som kvoteflyktninger (direkte til Norge fra en flyktingleir), fra et asylmottak eller de er familiegjenforente av disse. Det er en variert gruppe fra analfabeter til høyt utdannede.

Etter bosetting i kommunen blir flyktingen kartlagt og han/hun får en individuell plan. Den individuelle planen tar som utgangspunkt å finne ut om personen skal over i videre utdanning etter endt introduksjonsprogram, eller om personen skal kvalifiseres for arbeid. Etter oppstart på sjefsgården voksenopplæring følges flyktingen opp gjennom trekantsamtaler (flyktingen, lærer og programrådgiver). Lærerne har en egen plan for flyktingen som tar for seg konkrete opplæringsmål, og denne planen samkjøres med den individuelle planen som programrådgiver har satt opp sammen med flyktingen. Etter endt introduksjonsprogram skal flyktingen være økonomisk selvstendig. Så de som skal over til videregående skole eller høyere utdanning, må søke lånekassen om stipend og lån. Flyktingtjenesten har oppfølging videre etter endt program der det er behov for slik oppfølging. Mange av flyktingene besøker vårt kontor i mange år etter endt program.

I videre utdanning er det flere veier å gå for flyktingen. Ren videregående opplæring (studiespesialisering og yrkesfaglig), voksenopplæring i regi av videregående der flyktingen trenger noen fag for å kunne få generell studiekompetanse, eventuelt bergentest som kvalifiserer direkte til høyere utdanning eller lærekandidatordning. I dag er det flere utfordringer knyttet til hvilke utdanningsvalg flyktingen skal ta. En del av de som starter i ordinær videregående skole vil ha problemer med å greie og gjennomføre utdanningen. Grunner til dette er mye basert på språkmessige utfordringer. Flyktingen trenger ofte tett oppfølging og lengre tid på utdanningen. Lærekandidatordningen er individuelt tilrettelagt løp som kan være et alternativ for de med ungdoms- og voksenrett. For de med ungdomsrett er ordningen godt tilrettelagt med basistilskudd I og muligheten til å søke ekstraordinært tilskudd for de med spesielle behov. De med voksenrett har et annet utgangspunkt med basistilskudd II og ingen mulighet for å søke ekstraordinært tilskudd.

I dag er lærekandidatordningen lite brukt og lite kjent, dette gjelder innad i skolene og hos bedriftene. Flyktingtjenesten i Levanger har for tiden 4

lærekandidater med voksenrett ute i bedrifter. Erfaringer vi sitter igjen med etter oppfølging av disse, er at ordningen passer flyktingen veldig godt. Flykningtjenesten i Levanger ønsker å bruke lærekandidatordningen aktivt for de som er i rett målgruppe. For å kunne bruke ordningen er det essensielt at ordningen er salgbar hos bedrifter som skal ta i mot kandidatene. I dag gjelder ikke dette for de med voksenrett. På generell basis bør ordningen gjøres kjent hos bedrifter, grunnskoler, videregående skoler og voksenopplæring.

Som tidligere nevnt så vil det komme 15 enslige mindreårige til Levanger i år, mye trolig vil dette antallet fortsette i årene framover. Mange av disse skal først inn i grunnskole, for deretter å gå inn i videregående skole. Flere av de voksne flyktingene vil også trenge en videregående opplæring. Dette innebærer et langt høyere antall en før som skal inn i videregående skole.

Samarbeid mellom Levanger videregående skole, Frol oppvekstsenter, Sjefsgården voksenopplæring og flykningtjenesten må tilrettelegges best mulig for å hindre frafall fra den videregående skole. Dette arbeidet er godt i gang, men lærekandidatordningen bør her inkluderes bedre. Forarbeidet før oppstart på videregående skole er forebygging mot frafall.

Det finnes i dag ikke noe tilbud om besøksfamilier. Dette arbeidet var en oppgave som lå oss hos røde kors, men det ble lagt ned i 2005. Grunnlaget for nedleggelsen kom av at det var vanskelig å finne personer som var villige til å stille opp på frivillig basis.

Flykningtjenesten tilbyr i dag leksehjelp for elever i introduksjonsprogram. Kommunen har ikke tilrettelagt leksehjelp for flyktinger i videregående skole.

A2 Barnehagetilbud for bosatte flyktinger i Levanger kommune

Flykningtjenesten i Levanger har hatt en avtale med Casa Musica barnehage siden 2003. Flykningtjenesten kjøper barnehageplasser slik at barn av nyankomne flyktinger skal få plass alle tider i året, dette for at voksne skal ha muligheten til å starte raskest mulig i introduksjonsprogram og at barna tidligst mulig kommer sammen med andre barn. Flykningtjenesten hadde 9 fulle plasser til disposisjon i barnehagen.

Med samme formål som nevnt over inngås i disse dager en ny avtale med Staup Naturbarnehage som ligger tett inntil voksenopplæringen. Avtalen med Casa Musica er opphevet på grunn av at Sjefsgården voksenopplæring har flyttet sine lokaler fra Okkenhaugsvegen til Staup. Det er hensiktsmessig å ha en avtale med en barnehage som ligger nærmest mulig voksenopplæringen. Avtalen vil bygge på kjøp av 5 plasser som i utgangspunktet skal gjelde for barn under 3 år.

Etter at flyktingene har fått barnehageplass gjennom flykningtjenesten søker de videre på ordinært grunnlag. Dette får at flyktingen skal bli kjent med hvordan

systemet fungerer samt at barna har godt av å være plassert på ulike barnehager for best mulig integrering.

A3 Grunnskole. Sjefsgården Voksenopplæring

Sjefsgården voksenopplæring er en kommunal skole for innvandrere over 16 år, og er en avdeling i Innvandrertjenesten i Levanger kommune. Skolen gir opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og har tilbud om 2-årig, eksamensrettet grunnskole for voksne innvandrere. Det er ca. 140 elever fra omlag 35 land, og det snakkes 15 forskjellige språk på skolen. Skolen har en egen skoleavis, Nordlig Regnbue, som kommer ut som en del av Levanger-avisen hver lørdag. Skolen har et nært samarbeid med flyktnings-tjenesten i kommunen og Leira asylmottak

Norskopplæring og grunnskole for voksne
Ved Sjefsgården Voksenopplæring får alle voksne innvandrere 300 timer norskopplæring, dette er obligatorisk og gratis, med unntak for arbeidsinnvandrere, som må betale for det. Mange som ikke har tenkt å skaffe seg mer utdanning tar dette kurset over lang tid.

Alle som ikke har ”gjennomført grunnskole” fra hjemlandet får så tilbud om 1-2 år i grunnskolen, G1 og G2, (med ”gjennomført grunnskole” forstås at de har gått minimum 9 år i grunnskole). Voksne innvandrere som ikke har skolegang fra hjemlandet går først et innføringskurs, G0. Dersom det er tvil om innhold og omfang av opplæringa kan det organiseres kartleggingsprøver, som legges til grunn for en vurdering av behov for og rett til opplæring.

Frol oppvekstsenter – ”mottaksskole” for barn

I Levanger kommune begynner de fleste minoritetsspråklige elever i grunnskolealder på Frol oppvekstsenter. Pr. 1. april 2010 er det ca. 110 minoritetsspråklige elever i grunnskolealder (6 – 16 år) bosatt i Levanger kommune. Kommunen har vedtatt at ressursene samles i størst mulig grad, slik at det er mulig å organisere den første opplæringa for disse elevene i egne mottaksgrupper. Her er hovedfokuset å lære seg norsk fortest mulig. Vi har også et utvidet samarbeid med heimene for elevene som går i mottaksgruppe.

Opplæringa i mottaksgruppen er et tilpasset opplæringsløp som varer ca. 1 ½ - 2 år. Når eleven har lært seg tilstrekkelig mye norsk til å kunne nyttiggjøre seg opplæringa i ordinære klasser, overføres de til den klassen de tilhører på Frol eller til klassen på nærskolen sin. Overgangen til ordinær klasse skjer gradvis. Dette skjer etter hvert som eleven behersker situasjonen, og kan nyttiggjøre seg opplæring i ordinær klasse.

En overføring til nærskolen skjer i samarbeid med med den klassen eleven skal overføres til, flere besøk og møter i forkant er her svært viktig. Det å bli kjent med elever i nærmiljøet på fritida, er en suksessfaktor i overføringsfasen.

Jfr lovverket har elevene, om nødvendig, krav på morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler. For oss i Levanger, der tilgangen på faglærte personer i de ulike morsmålene er svært liten, er dette en stor utfordring.

Kommunen er forpliktet til å tilrettelegge for annen opplæring som er tilpasset forutsetningene til elevene. Slik ressursituasjonen er pr. dato vil dette måtte gjøres innenfor det ordinære opplæringstilbudet, altså som tilpasset opplæring i ordinær klasse.

Om de minoritetsspråklige elevene i kommunen kan følge ordinær opplæring eller får enkeltvedtak etter § 5.1, spesialundervisning, er dette basert på ulike typer kartlegging foretatt av skolen og utredning med "Sakkyndig vurdering" foretatt av PPT. Noen av utfordringene knyttet til dette Noe av utfordringen knyttet til dette er at mange av de minoritetsspråklige elevene som kommer til kommunen, ikke har en sammenlignbar skolefaglig bakgrunn fra hjemlandet. Dette kan bety at om de tilegner seg gode norskkunnskaper jfr §2.8, vil det fremdeles være store utfordringer knyttet til å følge et ordinært opplæringsløp. I hvert enkelt tilfelle må det derfor vurderes om elevens behov kan møtes med tilpasninger innenfor ordinær opplæring, eller om eleven har rett til spesialundervisning etter § 5.1.

Jo eldre grunnskoleeleven er før hun/han kommer til Norge, jo vanskeligere vil overgangen til videregående skole være. For elever som kommer i siste del av ungdomsskolen må det vurderes spesielt om de bør søke direkte til videregående skole eller om de bør gå 1-2 år ekstra i grunnskolen ved Sjøfsgården voksenopplæring (G1/G2). En teoretisk test, som videregående og PPT har ansvaret for, legges, sammen med den øvrige kartlegginga av eleven, til grunn for om eleven rådes til å søke om plass i Videregående skole. (Resten av avsnittet kan være som det er).

Minoritetsspråklige elever, utfordringer knyttet til §2.8 og §5.1

§ 2-8. Særskild språkopplæring for elevar frå språklege minoritetar

Elevar i grunnskolen med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar.

Morsmålsopplæringa kan leggjast til annan skole enn den eleven til vanleg går ved.

Når morsmålsopplæring og tospråkleg fagopplæring ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale, skal kommunen så langt mogleg leggje til rette for anna opplæring tilpassa føresetnadene til elevane.

Kommunen skal kartleggje kva dugleik elevane har i norsk før det blir gjort vedtak om særskild språkopplæring. Slik kartlegging skal også utførast undervegs i opplæringa for elevar som får særskild språkopplæring etter

føresegna, som grunnlag for å vurdere om elevane har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa

§ 5-1. Rett til spesialundervisning

I vurderinga av kva for opplæringstilbod som skal givast, skal det særleg leggjast vekt på utviklingsutsiktene til eleven. Opplæringstilbodet skal ha eit slikt innhald at det samla tilbodet kan gi eleven eit forsvarleg utbytte av opplæringa i forhold til andre elevar og i forhold til dei opplæringsmåla som er realistiske for eleven. Elevar som får spesialundervisning, skal ha det same totale undervisningstimetalet som gjeld andre elevar, jf. § 2-2 og § 3-2.

For ungdom som kommer til landet når de er 13-14 år, og som har gått i mottaksklasse og eventuelt 1 år i vanlig klasse, så må det vurderes spesielt om de bør søke direkte til videregående skole eller om de bør gå 1-2 år ekstra i grunnskolen ved Sjefsgården Voksenopplæring (G1 og G2). Det er ofte uenighet hvor raskt disse ungdommene bør komme inn i videregående skole. Selv vil de gjerne inn så raskt som mulig, og det kan være ulike grunner til det. Men de ser da ofte ikke at det å lære et språk tar lang tid, og at det kan være bra å gå 1-2 år i grunnskolen på Sjefsgården. Det er ikke populært at de må gå sammen med foreldre og andre, eldre slektninger. Det er heller ikke populært fordi noen av disse ungdommene blir "forbigått" i utdanningssystemet av yngre søsken, som fortsetter på Frol i 1-2 år og så søker seg direkte inn i videregående skole.

A4 Videregående opplæring

Minoritetsspråklige unge/voksne som har lovlig opphold i landet og er i alderen 16-24 år har rett til videregående opplæring (de kan i tillegg ha rett til grunnskoleopplæring, se over). Mindreårige asylsøkere kan likevel tas inn til videregående opplæring gjelder i påvente av at søknaden om oppholdstillatelse blir behandlet.

Retten til 3 års fulltids videregående opplæring gjelder uansett hvilke kunnskaper eller ferdigheter søkeren har tilegnet seg gjennom grunnskoleopplæringa. Dersom eleven har behov for det, kan han/hun etter vurdering få inntil 2 års videregående skolegang ekstra for å få oppfylt retten sin.

Mange innvandrere kommer uten å ha noen dokumentasjon på gjennomført skolegang. Det må da foretas en helhetsvurdering av om kunnskapsnivået tilsvarer "gjennomført grunnskole". Dette kan gjøres gjennom kartleggingsprøver. Relevante fag i denne sammenheng er norsk, engelsk og matematikk samt to av fagene matematikk muntlig, naturfag, samfunnsfag og RLE. Det kreves ikke at elever skal ha kompetanse i norsk ved inntak, men disse har rett til særskilt språkopplæring inntil de kan følge den ordinære opplæringa (gjelder ikke ungdom tatt inn til "voksenopplæring")

Vedtak om inntak/ikke inntak er enkeltvedtak og må begrunnes. Fylkeskommunen må derfor skaffe tilstrekkelig dokumentasjon for å kunne vurdere om søkere fyller vilkårene for inntak til vg opplæring, dette må ofte gjøres gjennom kartlegging av søkerens kvalifikasjoner.

- Ungdom som kommer til Norge som barn av arbeidsinnvandrere eller som familiegjenforening uten at de har status som flyktning eller asylsøker. I dag kommer noen av disse direkte til vg skole uten å kunne noe norsk. De har ikke krav på gratis norskopplæring, og mange av disse får en vanskelig start
-

A 5 Voksenopplæring

Flyktninger har også fulle rettigheter etter lov om voksenopplæring. Det betyr at de som får godkjent at de har studiekompetanse fra hjemlandet, de kan supplere denne med norsk og nyere historie, samt eventuelt engelsk. Denne opplæringa tilbys som deltidsstudium (1 dag pr uke) ved Levanger vg skole. Voksne, som ønsker å skaffe seg yrkesfaglig kompetanse, kan tas inn dersom det er plass. Men mange har en viss fagkompetanse fra praksis i hjemlandet, og da kan de få sin kompetanse vurdert og de kan supplere denne gjennom komprimerte kurs spesielt tilpasset voksne. De kan også gå veien om ”lærekandidat”, der de kan oppnå delkompetanse innen fag. Delkompetansen kan senere utvides til full fagkompetanse.

VEDLEGG B:

Om kartlegging av kunnskaper og ferdigheter

Minoritetsspråklige elever har rett til særskilt språkopplæring etter egen Læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter. Dette gjelder både i grunnskole og i videregående skole. Det betyr at de kan få opplæring etter egen plan inntil de har nådd et nivå som er godt nok til å følge undervisninga etter ordinær læreplan. Den enkelte skole/skoleeier bestemmer om egen læreplan skal brukes. For å vurdere rettigheter og kunne veilede om valg av tilbud, er det nødvendig å få god kjennskap til elevenes ferdigheter i norsk (og andre skolefag).

B1: Kartlegging i / før grunnskoleopplæring for voksne. Sjefsgården voksenopplæring

Gruppe	Prøve	Gjennomføring	Når	Måloppnåelse
Grunnleggende	A1	kontaktlærerne	Vår før uke 24	Bestått
G1	A2	Grunnskolen arrangerer to prøvedager i mai / juni. Elevene kan også gjennomføre norskprøven på norskkurs.	Vår før uke 24	Bestått - minimum lytte og lese
	Kartleggingsprøve i engelsk			Prøveklasse 4 + (tilsvarer ”kan noe”)
	Kartleggingsprøve i matematikk – M5			
G2	Kartleggingsprøve i norsk, engelsk og matematikk.	Levanger videregående	Før søknadsfrist til videregående opplæring	
Tilbakemelding til elevene:	Elevene må få en grundig tilbakemelding på resultat /måloppnåelse og hvilken gruppe de skal starte i – før skoleslutt. Sett av en dag!			

- Nivået i norsk er det viktigste for å starte i G1 – de andre fagene vil gå inn i en helhetsvurdering av faglærere/grunnskolelærere i eget møte rett etter kartleggingsdagene.

Ut fra en samlet helhetsvurdering vil vi finne ut behovet for nivådeling

B2: Kartlegging, Frol oppvekstsenter, mottaksskole

Oversikten viser hvilke kartleggingsverktøy elevene i mottaksgruppa skal ha vært igjennom før de overføres til ordinær klasse.

Minoritetsspråklige elever på 1. og 2. trinn følger opplæring i ordinær klasse og deltar i de ulike kartleggingstestene som gjøres der.

TOSP gjennomføres på elevene ved oppstart i klasse.

Karriereveiledning og opplæring for minoritetsspråklige elever + ”Et helhetlig system” i Levanger.

1. Tids punkt	2. Fag	3. Barnetrin n	4. Ungdoms trinn	5. Språk/tolk		6. Ansvarli g
Ved oppstart i mottak	Kartlegg ing av verbale ferdighet er i to språk (morsm. og norsk)	TOSP (NAFO)	TOSP (NAFO)		På morsmålet med oppmøte- tolk	Kontakt lærer
Løpende	Norsk	Kartleggings materiell Språkkompe tanse i grunnlegg. norsk	Kartleggings- materiell Språkkompe tanse i grunnleggende norsk			Kontakt lærer
Undervei s i mottak og ved overførin g til ordinær klasse	Norsk	Carlstens lese- og skriveprøve		Norsk		Kontakt lærer
Undervei s i mottak og ved overførin g til ordinær klasse	Norsk	Ordkjede testen		Norsk		Kontakt lærer
Undervei s i mottak og ved overførin g til ordinær klasse	Mate matikk	Myhre	Myhre		Tilgang til tolk	Kontakt lærer
Undervei s i mottak og ved overførin g til ordinær klasse	Mate matikk	M-prøver	M-prøver		Tilgang til tolk	Kontakt lærer
Undervei s i mottak og ved overførin g til ordinær klasse	Engelsk		Frol-testen	Engelsk		Kontakt lærer
<i>Vurderes innført i løpet av 2010/201 1 Undervei s i mottak</i>			<i>Kartlegging av skolefaglige ferdigheter hos nyankomne minoritetsspråkli ge ungdommer</i>	<i>Del 3: Individue lt</i>	<i>Del 1 og 2: På morsmålet med oppmøtetolk (samtalebaser t)</i>	<i>Kontakt lærer</i>

B3: Kartlegging ved overgang fra grunnskole til vg skole

For å kunne følge undervisninga i vg skole regner vi med at en elev bør norskfaglig kompetanse på nivå B (”det europeiske rammeverket”). Samarbeid og overføring av informasjon mellom grunnskole/voksenopplæring og videregående skole kan være avgjørende for om den enkelte får godt utbytte av videre opplæring/skolegang. Dette kan gjøres gjennom kartlegging/testing og et nært samarbeid om overføring av informasjon og veiledning.

I prosjektet er det brukt 2 metoder:

1: Norskprøve 3 for voksne innvandrere. Folkeuniversitetet. Prøven ble supplert med egenproduserte prøver i engelsk og matematikk.

Dette er en prøve som kommer i ny utgave hvert år, som er enkelt å administrere og som

2: Migranorsk sine ”Innplasseringstester”. Fagbokforlaget. Nettbasert.

Denne prøven er en nettbasert utgave, laget i samarbeid med Oslo Voksenopplæring.

Begge prøvene bygger på det europeiske rammeverket for språkopplæring. Her opererer man med internasjonale koder for språklige ferdigheter, nivå A0, A1, A2 (grunnleggende nivå) B1, B1+ (selvstendig nivå) og C1, C2 (avansert nivå). For å klare å følge undervisninga i videregående skole, bør eleven ha nådd nivå B1. Dette betyr et relativt avansert språknivå, og de fleste innvandrere bruker flere år på å komme dit. En regner med at de fleste av oss trenger 5-7 år før vi behersker et nytt språk. Mange ungdommer og voksne ”har det travelt” med å komme seg gjennom skolen og få seg arbeid og inntekt, og alle har ikke forståelsen av hva som kreves for å ”komme gjennom”. Kartlegging og veiledning er et viktig grunnlag for å gi god veiledning. I tillegg gir dette dokumentasjon som kan brukes som grunnlag for enkeltvedtak om rett til særskilt språkopplæring.

En 3. metode for kartlegging av ferdigheter og kunnskaper i norsk og andre skolefag er:

Kartleggingsmateriell. Språkkompetanse i grunnleggende norsk. Utdanningsdirektoratet.

Dette er en svært grundig kartlegging av en elevs bakgrunn og språklige ferdigheter. Denne testen er mest tjenlig i begynnende norskopplæring og blir fort for tidkrevende å bruke i videregående skole. Her vil det likevel være verdifull for elevene selv og for lærere i vg skole at det blir overført oppdatert informasjon.

Rammeverk for voksnes grunnleggende ferdigheter.

Dette er utarbeidet av VOX, og fungerer som en slags realkompetansekartlegging i basisferdighetene hverdagsmatematikk, lesing og skriving, muntlig kommunikasjon og digital kompetanse. Målene samsvarer med målene for grunnleggende ferdigheter i Kunnskapsløftet, men er tilpasset voksnes livs- og arbeidssituasjon.

Kartleggingsmaterialet brukes ved Levanger vg skole som grunnlag for veiledning om videre opplæring.

VEDLEGG C:

Rapport fra "Verdalsprosjektet". Krafttak for integrering. Sammendrag

Verdalsprosjektet-Krafttak for inkludering har som mål å prøve ut en arbeids/næringslivsdrevet modell for inkludering av innvandrere i arbeidslivet, og gjennom det utvikle ny kunnskap og erfaringer som andre bedrifter og virksomheter kan gjøre bruk av som idébank og grunnlag for egen innsats

www.krafttakverd.no

Prosjektets tredje år er avslutningsåret for prosjektet. Det er skrevet rapporter for både første og andre prosjektår som er lagt ut på prosjektets hjemmeside www.krafttakverd.no. Rapport for tredje prosjektår er en sluttrapport som summerer opp resultater, funn og modeller som er utviklet over tre år samt at den evaluerer tredje prosjektår spesielt.

Det vises til at SINTEF, som har hatt følgeforskning av prosjektet, har skrevet en egen sluttrapport i den forbindelse.

Tredje prosjektår har vært preget av å samle alle trådene og samlet beskrive resultatet av en arbeids/næringslivsdrevet modell. Ved prosjektårets begynnelse, høsten 2008, fikk prosjektet en stor utfordring da de økonomiske forutsetningene for enkelte bedrifter endret seg. Vi prioriterte da å samle oss om arbeidet med modellen *Alternative løp i fagopplæringa* som er en kvalifiseringsmodell som kan brukes uavhengig av konjunktorene. Hvis det er stor arbeidsledighet kan modellen brukes til å kvalifisere arbeidskraft som er ferdig til å starte opp i arbeid når konjunktorene endrer seg, og den er også et godt verktøy når det er mangel på arbeidskraft. Modellen tar opp i seg og setter søkelyset på hele kvalifiseringsløpet fra start på norskopplæringa til arbeid for innvandrerene. På den måten har Verdalsprosjektet beveget seg fra å bare se på arbeidet med inkludering av innvandrere på den enkelte arbeidsplass til også å ta tak i forarbeidet som må gjøres før dette kan skje.

Suksessfaktorene:

De overordnede suksessfaktorene er at en har sett på hele kvalifiseringsløpet til en innvandrer og at det fra første dag er satt fokus på at aktiviteter skal være sterkt knyttet til arbeidsplassene.

- Utprøving av *Alternative løp i fagopplæringa* (fig.3.2) har gitt nyttig erfaring omkring kvalifiseringsarbeidet. Utprøvingen har åpnet for en hurtigere start i arbeidslivet og de vanntette skottene er fjernet og en felles *Arena arbeid* opprettes. Modellen forplikter alle parter som er involvert i kvalifiseringsarbeidet til å bidra over sektorgrensene og trekantsamtalene skal gå over i firkantsamtaler for å få med arbeidslivet som en viktig part i kvalifiseringsarbeidet. I Levanger kommune har de allerede bestemt at de vil praktisere denne modellen fra høsten 2009. Prosjektet har arbeidet for å sette søkelyset på at **lærekandidatordningen** kan være en positiv ordning for både deltakere og bedrift i de tilfeller opplæring i bedrift er å anbefale. Dette arbeidet har resultert til at fylkeskommunen nå gir økonomisk tilskudd for at også voksne kan bruke denne retten.
- I arbeidet med modellen *Alternative løp i fagopplæringa* kom norsklærerene på banen og bidro til nyttige innspill som tilsier at det er behov **for reformering av**

norskopplæringa. Lærerne sier dette ut fra sine utprøvinger med tettere kobling til arbeidslivet gjennom Verdalsprosjektet og har stor tro på en kursendring. Arbeidslinja må også kobles til integrering av innvandrere i arbeidslivet, da dette er kjernen i den norske velferdsmodellen. Det trengs nytenkning av praksisen i norskopplæringa og en må få en mer **arbeidslivsrettet norskopplæring**. For at lærerne skal kunne utføre en arbeidslivsrettet norskopplæring må en etterutdanne leder og lærere med fokus på arbeidsliv.

- Verdalsprosjektet har hatt stor suksess med å formidle innvandrere inn i arbeidslivet ved at 86 % av deltakerne i første og andre prosjektår kom over i ordinært arbeid. I tredje prosjektår valgte vi å sette søkelyset på *Alternative løp i fagopplæringa*. Her har en lyktes med å få 14 deltakere inn i et løp der bedriftene, ved en intensjonsavtale, har forpliktet seg til å ta de inn i arbeid etter endt opplæring.

Erfaringene har vist at det er nødvendig med tett og langvarig oppfølging av både deltakere og bedrifter hvis en skal lykkes. Bedriftene gir tilbakemeldinger på at de føler at de blir hørt og at de setter stor pris på den tette oppfølgingen av den enkelte deltaker. Verdalsprosjektet har sett behovet for å holde jevn og god kontakt med alle parter slik at det skapes trygghet for at det kan ordnes opp i forhold der det er misforståelser eller behov for endringer. NAV har en stor oppgave når det gjelder behov for tett og langvarig oppfølging. Det enkelte NAV kontor må ha en lokal strategi, gjerne i samarbeid med flyktningtjenesten, om hvordan de skal utøve arbeidet med å integrere innvandrere i arbeid og hvordan de skal sikre seg flerkulturell kompetanse blant sine ansatte.

- Det er stor interesse for de resultater og funn som er kommet fram igjennom Verdalsprosjektet. Det er banebrytende at arbeidslivet har vært så aktive med å gi innspill til ny praksis. Det er flere arbeidsplasser/bedrifter som nå kan være eksempelbedrifter for andre i arbeidet med å lage skreddersøm i samarbeid med skole, NAV og flyktningtjeneste.

Vedlegg D:

Voksne lærerkandidater i gartnerfag

Et samarbeid mellom Levanger kommune, Mære landbrukskole og Opplæringskontoret for Byggfagene i Inn-Trøndelag.

På initiativ fra ovennevnte parter er det nå igangsatt planlegging om en ordning for lære kandidater i gartnerfaget.

Levanger kommune har behov for en planmessig organisering av grønt området i kommunen og da spesielt rundt Staup.

Voksenopplæringa for minoritetsspråklige er lagt til Staup og flere av elevene som går der, har gitt uttrykk for at de ønsker å delta i gartnerfag. Staup er et området med stor beplantning og det trengs veiledning og opplæring . Det ble foreslått å forsøke en ordning med lære kandidater, da flyktingetjenesten har gode erfaringer med ordningen. Mære landbrukskole har tatt på seg oppgaven å lære elevene den teoretiske del, mens Levanger kommune opptrer som arbeidsgiver og vil stille lærer for den praktiske delen til rådighet.

NAV og flyktingetjenesten i Levanger skal ta seg av individets behov for personlig lønn.

En lære kandidat er en person som ønsker mer praksis i sin opplæring og målet er et kompetansebevis som beskriver oppgaver personen er i stand til å utøve. Fagmål skal utarbeides i felleskap med bedrift, elev og opplæringskontor.

Så langt er det et forslag om å ta inn 4 lære kandidater. 2 av dem skal være minoritets elever knytta til flyktingetjenesten i Levanger. Det er ønskelig med 2 norske ungdommer som har droppet ut av videregående skole.

VEDLEGG E NAV

Mange minoritetsspråklige sliter med å få innpass på arbeidsmarkedet og ledigheten i denne gruppen ligger godt over den generelle ledigheten.

Oppfølgingen fra Nav består av flere faser som beskrives her:

Kartlegging:

Innebærer at den minoritetsspråkliges ressurser, muligheter og hindringer belyses i forhold til yrkes- og utdanningsmuligheter. En kartlegging er ikke en vurdering av brukers arbeidsevne, men en systematisk gjennomgang av brukers muligheter, ressurser og eventuelle hindringer.

Kartlegging består av registrering og oppdatering av opplysninger knyttet til arbeidsforhold, helse, språkkunnskaper, ytelser eller eventuelle krav om ytelser, CV og kompetanse. I denne fasen er det viktig med dialog mellom Nav, innvandrer-tjenesten, videregående skole og norskopplæringen. Den fylkeskommunale oppfølgingstjenesten som er representert ved Levanger videregående skole har en samarbeidsavtale med Nav som regulerer ansvaret for rettslever som dropper ut fra videregående.

Kartlegging fører videre til et vedtak om bistandsbehov 14a.

Bistandsbehovet vil i denne omgang resultere i én av følgende tre servicegrupper:

Standardinnsats

Standardinnsats tilbys minoritetsspråklige som forventes å kunne nå sitt mål om arbeid hovedsakelig gjennom egenaktiviteter og i løpet av relativt kort tid, eksempelvis personer med kvalifikasjoner som er etterspurt i arbeidsmarkedet, som har gode språkkunnskaper, har relevant utdannelse osv. Dette utfallet innebærer en innsats fra NAV som i hovedsak kun omfatter de generelle tjenestene som er tilgjengelig for alle brukere. Individuelt tilpassede tjenester kan tilbys i form av formidlingsbistand, veiledning om yrkesvalg, jobbsøking og lignende. Brukeren har ikke rett til en aktivitetsplan, men bør kunne tilbys dette dersom det er hensiktsmessig eller dersom personen selv ønsker det.

Situasjonsbestemt innsats

Situasjonsbestemt innsats tilbys minoritetsspråklige som har vansker med å skaffe seg eller beholde arbeid. Ofte vil dette behovet ha sammenheng med endringer i arbeidsmarkedet eller en mismatch mellom den enkeltes kvalifikasjoner og arbeidslivets krav. Ikke fullført videregående opplæring vil i økende grad innebære en slik mismatch. Fullført grunnopplæring anses som minimum for varig tilnytning. Typisk vil det være relativt flere minoritetsspråklige arbeidssøkere med behov for situasjonsbestemt innsats når ledigheten er høy. Behov for situasjonsbestemt innsats skal brukes grunnet språkproblemer der eksempelvis fremmedspråklige ikke møter de kravene som stilles til å beherske norsk i arbeidslivet. I tillegg til brukers egeninnsats innebærer dette utfallet en innsats fra NAV som kan omfatte kortere aktiviteter og tjenester som kvalifisering og jobbsøking, i tillegg til de generelle tjenestene. Brukeren har rett til å delta i utformingen av en aktivitetsplan.

Behov for arbeidsevnevurdering

Arbeidsevnevurdering brukes i tilfeller der bruker og/eller veileder ser behov for å finne ut mer om den minoritetsspråkliges arbeidsevne. Er personens arbeidsevne uavklart? Hvordan er dennes muligheter til å komme i jobb? Har bruker mulighet til å øke sin deltakelse i dagliglivet? Der samtalen avdekker at personen har behov for Arbeidsevnevurdering, skal hun eller han tilbys en Arbeidsevnevurdering – og Egenvurdering initieres.

Arbeidsevnevurdering er obligatorisk for brukere som søker om arbeidsavklaringspenger, Tidsbegrenset lønnstilskudd (TULT), uførepensjon eller deltakelse i Kvalifiseringsprogrammet.

Arbeidsevnevurderingen resulterer i én av følgende servicegrupper; standardinnsats, situasjonsbestemt innsats, spesielt tilpasset innsats eller varig tilpasset innsats. Det skal utarbeides en Aktivitetsplan for brukere med bistandsbehov utover standardinnsats. Målet med planen skal være arbeid og/eller aktivitet. De ulike aktiviteter, tiltak og virkemidler som bruker og veileder i fellesskap er blitt enige om, inngår som ledd (delmål) i planen.

For å ha rett til langvarige tiltak kreves det at bruker har fått sin arbeidsevne nedsatt slik at bruker hindres i å skaffe seg eller beholde inntektsgivende arbeid. Dersom bruker skal vurderes for langvarige eller varige tiltak, må det gjennomføres en Arbeidsevnevurdering. Når arbeidsevnevurderingen er gjennomført vil neste skritt være å utarbeide en aktivitetsplan.

Utarbeidelse av Aktivitetsplan

En Aktivitetsplan skal gi en helhetlig oversikt over tiltak og aktiviteter som anses nødvendige og hensiktsmessige for at den minoritetsspråklige skal komme i arbeid eller aktivitet. Sammen med oppfølgingspunkter bidrar dette til å strukturere prosessen mot målet. Gjennom brukers rett og plikt til å delta i utforming og planlegging av aktivitetsplanen sikres også brukers gjennomføringsevne og eierforhold til avtalte tiltak og aktiviteter.

En plan kan bestå av et hovedmål, og ofte ett eller flere delmål. Planen kan inneholde konkrete aktiviteter direkte mot målet, eller forberedende aktiviteter som anses nødvendige for å nå hovedmålet.

Karriereveiledning og opplæring for minoritetsspråklige elever + ”Et helhetlig system” i Levanger.

For noen vil en Aktivitetsplan bare bestå av noen få oppfølgingspunkter, mens andre fortsatt vil kunne være usikre på individuelt mål og/eller egen gjennomføringsevne. Disse vil dermed trenge mer tid til avklaring. En forberedende aktivitet kan være kjøp av en avklaringstjeneste som framskaffer ytterligere informasjon om brukers muligheter.

I sammensatte saker kan det være nødvendig å lage enkle planer som innebære behov for ytterligere veiledning, avklaring eller eventuelt arbeidsutprøving med tett oppfølging, små milepæler og mulighet for fleksibilitet. Når planprosessen blir omfattende er det viktig å ikke miste målet om arbeid av synet.

Aktiviteter iverksettes i henhold til plan og følges opp underveis.

Bruker skal kunne forvente:

- At avtalte aktiviteter gjennomføres i tråd med brukerens utviklingsløp, gjennomføringsevne, planer og mål.
- Brukerne skal følges opp individuelt i henhold til plan og etter behov.
- God kvalitet på de tjenester, tiltak og virkemidler som tilbys i regi av NAV.

Aktiviteter og virkemidler skal iverksettes i henhold til gjeldende plan. NAV lokalt skal ivareta den nødvendige samhandling med samarbeidspartnere gjennom gode rutiner og kommunikasjonskanaler. Det skal sikres en tydelig ansvarsdeling mellom bruker, veileder og tiltaksarrangør/ekstern tilbyder når gjennomføring innebærer eksterne virkemidler.

Eksempel på aktiviteter i en aktivitetsplan:

Tilretteleggingsgaranti

Tilretteleggingsgaranti er en ordning for å øke yrkesdeltakelsen for personer med redusert funksjonsevne. Ordningen er landsdekkende fra 2008

Tilretteleggingsgaranti er en ordning som skal sikre arbeidstaker og arbeidsgiver trygghet for at personer med redusert funksjonsevne får nødvendige hjelpemidler, tilrettelegging og oppfølging.

Både enkeltpersoner og bedrifter kan benytte ordningen, som består av en forhåndsgaranti for tilrettelegging og oppfølging på arbeidsplass.

Garantien kan gis i forhold til alle NAV sine støtteordninger, og gir klare tidsfrister for NAVs saksbehandling.

Garantien kan gis til virksomheter, arbeidssøkere og personer som i dag er i jobb.

Opplæring (AMO)

NAV kan tilby Opplæring både for ordinære arbeidssøkere og for personer som har fått sin arbeidsevne nedsatt. Hensikten er deltakerne skal kvalifiseres for ledige jobber. Opplæring foregår enten i form av et arbeidsmarkeds kurs eller innenfor det ordinære utdanningssystemet.

Opplæring skal bidra til at arbeidssøkere kvalifiseres til ledige jobber og hindre utstøting av personer som står i fare for å falle ut av arbeidslivet eller er i en usikker sysselsettingssituasjon og har behov for kvalifisering

Arbeidsmarkeds kurs er ofte korte yrkesrettede kurs og er åpne for både ordinære arbeidssøkere og personer som har fått sin arbeidsevne nedsatt.

Utdanning innenfor det ordinære utdanningssystemet kan inngå som en del av en aktivitetsplan for personer som har fått sin arbeidsevne nedsatt.

Sammensetning av arbeidsmarkeds kurs varierer ut i fra behov i arbeidsmarkedet. Du kan få opplysninger om aktuelle arbeidsmarkeds kurs i din region ved å henvende deg til NAV lokalt.

Deltaker må være registrert som arbeidssøker og ha behov for kvalifisering. NAV kan tilby opplæring gjennom arbeidsmarkeds kurs til personer som har behov for bistand fra NAV til i å skaffe seg eller beholde inntektsgivende arbeid. Deltaker må være over 19 år for å kunne delta.

For å få tildelt opplæring i form av ordinær utdanning må deltaker være over 26 år.

Opplæring i form av arbeidsmarkeds kurs kan gis for inntil ti måneder.

For personer som har betydelige vanskeligheter med å komme inn på arbeidsmarkedet og som ikke har fullført videregående opplæring og deltar i opplæring på arbeidsplass i samarbeid med kommunen eller fylkeskommunen, kan varigheten forlenges med inntil seks måneder.

Ordinær utdanning kan du få i inntil tre år dersom du har fått din arbeidsevne nedsatt. Innenfor disse grensene skal opplæringen/utdanningen tilpasses dine individuelle behov og mulighetene på arbeidsmarkedet.

Karriereveiledning og opplæring for minoritetsspråklige elever + ”Et helhetlig system” i Levanger.

Arbeidspraksis i ordinære virksomheter

Arbeidspraksis i ordinær virksomhet er et arbeidsrettet tiltak for personer som trenger å prøve ut sine muligheter på arbeidsmarkedet, få arbeidserfaring og dermed styrke muligheten til å komme i arbeid.

Ved deltakelse på tiltaket Arbeidspraksis, kan deltaker få tilrettelagt arbeidstrening med oppfølging.

- Bruker må i samarbeid med arbeidsgiver utarbeide en opplæringsplan.
- Planen må inneholde målsettingen med praksisperioden. Det skal også framgå en beskrivelse av de arbeidsoppgavene som skal utføres, og hvordan opplæringen er tenkt gjennomført.
- Arbeidsgiver skal utpeke en kontaktperson som har hovedansvaret for oppfølging av delakeren i tiltaksperioden.

Målet er at brukeren skal få prøvd ut sine muligheter på arbeidsmarkedet.

Når man deltar i arbeidspraksis er deltaker ikke ordinært ansatt i virksomheten.

Arbeidspraksis i ordinære virksomheter kan tilbys personer som har vanskeligheter med å komme inn på arbeidsmarkedet og personer som har fått sin arbeidsevne nedsatt.

Varigheten på tiltaket skal tilpasses dine behov ut fra dine muligheter på arbeidsmarkedet. Du kan være deltaker på tiltaket i inntil ett år. For personer som har fått sin arbeidsevne nedsatt, kan tiltaket forlenges med inntil to år.

Tidsbegrenset lønnstilskudd

NAV kan gi tidsbegrenset lønnstilskudd til arbeidsgivere som ansetter personer med problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet. Lønnstilskuddet ytes til ordinære private bedrifter og offentlige virksomheter i en begrenset del av tiden man er ansatt.

For å være aktuell for lønnstilskudd må brukeren:

- Være registrert hos NAV
- ha avklart med NAV at du har behov for slikt tiltak
- ha en arbeidsgiver som vil ansette seg

Det er arbeidsgiver som formelt må søke om lønnstilskuddet. Når man deltar på tiltaket Tidsbegrenset lønnstilskudd er man ansatt på ordinære lønns- og arbeidsvilkår. Det forventes at deltaker skal utføre ordinære oppgaver i bedriften, enten på hel- eller deltid. Når man mottar lønnstilskudd, er det med sikte på at man skal komme i et varig arbeidsforhold hos den samme arbeidsgiveren.

Med utgangspunkt i en behovs- eller arbeidsevnevurdering skal varigheten på lønnstilskuddet tilpasses deltakerens individuelle behov.

For personer som har fått sin arbeidsevne nedsatt kan lønnstilskuddet vare i maksimalt tre år. For andre kan lønnstilskuddet vare i maksimalt ett år.

Tiltak i arbeidsmarkedsbedrift

Tiltak i arbeidsmarkedsbedrift består av enten kvalifisering eller tilrettelagt arbeid. Målet med begge varianter er å gi deltakere høyere reell og formell kompetanse.

Kvalifisering i arbeidsmarkedsbedrift

Kvalifisering i arbeidsmarkedsbedriftene skal gi personer med nedsatt arbeidsevne høyere kompetanse. Kompetanseheving skjer gjennom:

- tilrettelagt opplæring
- arbeidstrening

Tiltaket gjennomføres i reelle bedriftsmiljøer i arbeidsmarkedsbedriftenes regi. Som deltaker i Kvalifisering i arbeidsmarkedsbedrift er deltaker midlertidig ansatt i bedriften med arbeidskontrakter som avspeiler tiltakets varighet. Målet for tiltaket er formidling til ordinært arbeid eller egenfinansiert utdanning

Tilrettelagt arbeid i arbeidsmarkedsbedrift

Du kan delta i tiltaket varig tilrettelagt arbeid og motta lønn etter avtale eller sedvane, hvis mulighetene for å få arbeid i det ordinære arbeidslivet er små. Arbeidet skal bidra til:

- utvikling av dine ressurser gjennom tilrettelagt arbeid

Karriereveiledning og opplæring for minoritetsspråklige elever + ”Et helhetlig system” i Levanger.

- kvalifisering gjennom produksjon av varer og tjenester

Deltakere i Tilrettelagt arbeid i arbeidsmarkedsbedrift er fast ansatt i bedriften. Ansatte i arbeidsmarkedsbedrifter har de samme rettigheter og plikter som arbeidstakere i det ordinære arbeidslivet.

Kvalifisering i arbeidsmarkedsbedrift og Tilrettelagt arbeid i arbeidsmarkedsbedrift retter seg mot personer som har fått sin arbeidsevne nedsatt i en slik grad at vedkommende hindres i å skaffe seg eller beholde inntektsgivende arbeid og som anses å ha behov for tilrettelagt opplæring, tett oppfølging og arbeidstrening.

Kvalifisering i arbeidsmarkedsbedrift kan vare i inntil to år, med mulighet til forlengelse dersom det er nødvendig for å oppnå fagbrev.

For Tilrettelagt arbeid i arbeidsmarkedsbedrift gjelder ingen tidsbegrensning. Formidling til arbeid skal likevel vurderes jevnlig.

Alle tiltak i arbeidsmarkedsbedrifter er rammestyrte, noe som gir et tak på antallet som til enhver tid kan delta. I Levanger er det Innherred Produkter AS og LevaFro som benyttes.

Reise- og flyttehjelp (mobilitetsfremmende stønad)

Formålet med reise- og flyttehjelp er å lette geografisk mobilitet på arbeidsmarkedet.

Hvem kan få reise- og flyttehjelp?

Man kan få reisehjelp hvis man har

- fått tilbud om arbeid gjennom NAV på et annet sted enn hjemstedet,
- eller på egen hånd har skaffet arbeid. Da må du ha stått tilmeldt som reell arbeidssøker ved NAV på oppholdsstedet på det tidspunktet man selv skaffet deg nytt arbeid.

I tillegg til å oppfylle kravene for reisehjelp, kan man også få flyttehjelp dersom arbeidet antas å bli varig. (minst 12 måneders varighet)

Type reiser

- Reise til nytt arbeids- eller påmønstringssted - til/fra norsk grense/utreisehavn
- Reise ved konferanse/orientering på nytt arbeidssted
- Hjemreise ved uforskyldt arbeidsledighet
- Reise etter innkalling til NAV
- Reise i forbindelse med arbeidsmarkedstiltak
- Reise AMO-kurs
- Reise for familiemedlem - flyttehjelp

Brukeren må ha dialog med Nav før søknad om slik stønad.

VEDLEGG F: Samarbeid med frivillige lag og organisasjoner i Levanger, oversikt aktiviteter brukt av flyktingtjenesten

Prosjektet” fra pilot til skvadron”

Sammen med ni kommuner og byer i Midt-Norge deltar Levanger kommune i et prosjekt kalt ”fra pilot til skvadron”. Det innebærer at hver kommune skal utarbeide sin plan for hvordan frivillighetens arbeid kan forankres i det kommunale planverk. Målsettinga er å få til et fruktbart samarbeid mellom kommune og frivillig sektor. Levanger er en bosettingskommune for et betydelig antall flyktninger og er en vertskommune for et asylmottak som i tillegg til ordinære asylsøkere har enslige mindreårige avdeling i tillegg til en forsterka mottak. Dette forplikter kommunen i forhold til tjenester som skal ytes ovenfor et betydelig stort antall nye mennesker i kommunen. Dette er en oppgave kommunen ikke klarer uten hjelp fra frivilligheten. Samtidig er integrering en samfunnsoppgave som må løse alle i samfunnet i fellesskap. Kommune og frivilligheten kan sammen søke å finne tiltak som fremmer inkluderer og om mulig også rekruttere dem inn i lag og organisasjoner slik at de får en naturlig tilhørighet. Arbeidsgruppa har bestemt at prosjektet i Levanger skal være ”å løfte opp” gruppen flyktninger og asylsøkere. Det er derfor ønskelig at å belyse gode grep vi allerede gjør og sjå på andre tiltak som kan iverksettes som kan løses i felleskap og fungerer inkluderende.

Arbeidsgruppa er godt i gang med arbeidet og de første møter har skissert en plan for videre framdrift. Prosjektet ønsker at målgruppen kan fungere som en modell for andre grupper med spesielle behov slik at deltakelse i lokalsamfunnet vårt skal oppleves som inkluderende.

Sesam

Frol Sanitetskvinner i Levanger har iverksatt et prosjekt kalt Sesam som innebærer en Styr, Engasjert samtale og er en møteplass for kvinner fra hele verden. Dette har fungert siden 2006 og flyktingtjenesten har benyttet tilbudet helt fra starten av. Målsetting i sesam er i samsvar med kvalifiseringskrav vi har til våre deltakere i introduksjonsprogram. Sesam er et lavterskeltilbud hvor det å snakke sammen for å utvikle språket er en vesentlig faktor. Det å bli kjent med norske tradisjoner og levemåte er basis for samtale samtidig som resultatet av tilbudet kan være at en får å utvidet sitt nettverk. Flyktingtjenesten har derfor lagt opp til av kvinner som delta i Sesam får avskrevet 2 timer som en et pålagt krav om samfunnsnyttig tiltak når en er i intro.program. Sesam har for mange blitt en viktig arena hvor de kan komme ut og møte norske kvinner de kan lære av og få økt sin kompetanse på områder som ikke er så kjent for dem. Kvinnene møtes annen hver uke og varer i 2,5 time. Kveldene har utviklet seg til en gjensidig glede og læring noe som fremmer god integrering. Sesam er blitt et godt tiltak som er kommet for å bli. Sanitetskvinnene og flyktingtjenesten er i ferd med å utarbeide en enkel samarbeidsavtale som viser hvem gjør hva og hvordan samarbeidet kan fordeles.

Kulturskolen

Tilbyr opplæring i sang, dans og instrumentopplæring. Vi har brukt kulturskolen hovedsakelig til gitarkurs. Kulturskolen har et helårs-tilbud som har søknadsfrist 01.05. hvert år, men vi kan få plass ved å ta kontakt utenom denne tiden.

Gitarkurset som går nå gir tilbud til en flyktning og to asylsøkere på Leira. Det er rom for utvidelse med en person ved dette tilbudet.

Kulturskolen er opptatt av å kunne gi et tilbud til flyktingene i Levanger.

Fotball

Ukentlig tilbud til alle flyktninger i Levanger kommune som er under 20 år. Treningene er et samarbeid mellom flyktningsjenesten og Levanger Fotballklubb. Det er satt et tak til 22 personer på denne aktiviteten. Flyktningsjenesten betaler en fastsatt sum til LFK for å dekke utgifter de har med gjennomføringen av aktiviteten og trener.

Dette fotball-laget vil fungere som en sil for å komme inn i fotball-tilbudet i Levanger, enten LFK eller Skogn. Kriteriene er evner, oppførsel og punktlighet. Treneren har hovedansvaret for å gi tilbakemelding om hvilke spillere som bør få et utvidet tilbud.

LFK vil involvere spillerne i klubbens drift og gi de tilbud om å komme på kamper og bidra i forhold til arrangementer og lignende. Tanken her er inkludering på noenlunde lik linje som fulltidsspillere.

Piano

Privat tilbud utenom kulturskolen. Gis pianoundervisning en gang i uken av student ved musikklinjen på HiNT. Tilbudet gjelder kun 1 person. Tilbudet gjelder for 1 skoleår. Dette er trolig et tilbud som kun gis til enslig mindreårige. Pianolærer har ikke plass for flere elever.

3T

Godt brukt tilbud. Både kvinner og menn benytter tilbudet. De som er i program kan benytte kommuneavtalen og få reduserte priser.

Erfaring fra EM er at tilbudet benyttes flere ganger i uka.

Kickboxing/Tae kwon doe/Judo

Ofte avhengig av om flyktningen har drevet med kampsport tidligere. Aktørene er interesserte i å få nye medlemmer og har allerede noen medlemmer. En annen faktor som spiller inn er når aktiviteten kan starte opp nybegynnergrupper.

Dommerkurs gjennom Sverre

IL Sverre fotball gjennomfører dommerkurs en gang i året. Dette er mer en kvalifisering enn aktivitet, men medfører at vedkommende vil ha muligheten til å bli brukt som dommer etter kurset. Vi ser det som en fin integrering i samfunnet for noen av flyktningene i Levanger.

Tilbudet er ikke brukt før og vil for første gang benyttes i 2010.

Innherred basket

Har opprettet kontakt. En person er knyttet opp mot klubben. Skal bidra som trener/tilrettelegger

Leksehjelp

Gis 1-2 ganger i uka. Finansiert av flyktningsjenesten. Tilbud til alle som er i introduksjonsprogram.